

Johannes första brev - Inledande kommentar

Bo Giertz kommentar: Johannes första brev Inledning

Författaren

Varje bibelläsare kan konstatera att Johannesevangeliet liknar Första Johannesbrevet till både språk, uttryckssätt och tankar. Att samme man hade skrivit dem båda var i antiken en självklarhet, och flertalet moderna forskare håller med om den saken. Det finns visserligen en liten grupp som bestrider det, men deras argument har inte kunnat slå igenom. Mest rör det sig om ganska hårddragna olikheter. Den som själv sysslat med författarskap kan inte undgå att tänka, att med sådana metoder skulle man kunna bevisa att åtskilliga av hans brev och uppsatser aldrig kunde ha skrivits av honom själv.

Om man nu – av skäl som framlagts i inledningen till Johannesevangeliet – tror att den fjärde evangelisten är aposteln Johannes, Sebedeus son, så måste det också vara han som skrivit detta brev. Det är tydligt att det är skrivet av en jude, som lärt sig tala en felfri grekiska men har ett begränsat ordförråd och alltså tänker som en semit i korta, raka huvudsatser. Lika tydligt märks det att den som talar har just den ställning i kyrkan, som en gammal apostel bör ha haft. Han talar med personlig värme och omiskännlig auktoritet, som en sannskyldig fader i Gud till sina andliga barn.

Första Johannesbrevet var tidigt spritt och läst i kyrkan. Det citeras flitigt av de äldre kyrkofäderna (enligt Eusebius redan av biskop Papias i början på 100-talet).

Bakgrunden och syftet

Det finns olikheter mellan Johannesevangeliet och Första Johannesbrevet, som tyder på att de kommit till i olika situationer. I evangeliet rör vi oss alltså på Palestinas mark. Den stora stridsfrågan är om Jesus från Nasaret är Messias, Guds enfödde Son och Johannes besvarar den genom att ösa ur sina personliga minnen och meditera över det som Jesus gjort och sagt. I Johannesbrevet förflyttas vi till Mindre Asiens församlingar, till en hellenistisk miljö, där striden gäller om Sonen, Gudsuppenbararen (som också motståndarna trodde på) verkligen hade varit identisk med den jordiske Jesus.

Motståndarna tycks ha varit gnostiker. I Efesus levde samtidigt med Johannes en av deras ledare, som hette Kerinthos, och det är möjligt att det är han och hans anhängare som åsyftas i brevet (2:19). Gnosticismen kan i själva verket ha varit äldre än kristendomen. Den hade lånat åtskilligt från judendomen och från andra religioner och hade en stor förmåga att utnyttja religiösa föreställningar som föreföll gångbara. När kristendomen började sprida sig klädde den sina läror i kristen dräkt, fast den på nästa punkt hade rakt motsatt uppfattning. Den lärde att världen inte var skapad av Gud utan av ”demiurgen”, en ondskefull andemakt. Därför var materien och kroppen något ont. Själ, människoandan, hade däremot sitt ursprung i den sanna Guden, som levde i ett oåtkomligt fjärran. Frälsningen bestod i att anden frigjorde sig från materien, och det skedde genom ”gnosis”, genom en upplysning av förnuftet, som skänkte sann kunskap. Enligt evangeliet går ju däremot gränsen mellan ont och gott inte mellan ande och materia, utan tvärs igenom kropp och själ, beroende på vår tro och våra livsinställningar, och frälsningen består i att hela människan genom ånger och tro vänder tillbaka till Gud. Alla dessa motsättningar försökte gnostikerna dölja genom att använda samma ord som de kristna. De ansåg sig vara en intellektuell och religiös elit, invigda i en högre visdom. Det gjorde att de såg ned på vanliga kristna med högdraget förakt. Detta är bakgrunden till att Johannes ständigt påpekar, att den som verkligen känner Gud också älskar sin broder.

På en punkt hade gnostikerna tydligt visat att de menade något annat än apostlarna, fast de använde samma ord. De talade om ”Kristus” och om ”frälsaren”, men de menade en av de ”emanationer” (gudomliga utflöden) från den högste Guden, som givit upphov till nya gudomsväsen. De kunde omöjligt acceptera att ett sådant andeväsen verkligen blivit människa och att Kristus verkligen var ”kommen i köttet” (4:2). Också när det gällde moralen visade de sitt förakt för materien. Det kunde ske på två olika sätt. Den ena möjligheten var en sträng askes som avvisade det kroppsliga, en sådan som Paulus polemiserar emot i Första Timoteusbrevet (4:1f), där han talar om villolärare som förbjuder äktenskap och olika slags mat. Men man kunde också visa sitt förakt för det kroppsliga på rakt motsatt vis. Eftersom det materiella var värdelöst, gjorde det ingenting vad man tog sig till med kroppen. Man åt och drack till övermått och tog sig sexuella friheter, medan man samtidigt gjorde anspråk på att ha en högre insikt som gav den sanna andliga friheten. Det är sådan ”libertinism” som bekämpas exempelvis i Andra Petrusbrevet och Uppenbarelseboken. Gnosticismen är urtypen för den form av kristendomsförfälskning som använder kristna uttryck men fyller dem med ett helt nytt innehåll. Som paralleller i vår tid kunde man nämna försöken att framställa Jesus som en social revolutionär, som främst var intresserad av att reformera samhället. En annan parallell kunde vara den teologi som anser det oväsentligt vem Jesus var och nöjer sig med att det finns ett budskap som gått ut i hans namn. Detsamma gjorde gnostikerna. Människan Jesus var dem ovidkommande. Mot detta ställer Johannes den historiska verkligheten, det som verkligen hänt, det han sett med egna ögon och kan vittna om.

I sin uppgörelse med gnostikerna tar Johannes fram tre huvudpunkter på vilka man kan pröva halten av deras påstådda

kristendom. Vi kommer att möta dem gång på gång. De har sin giltighet som prövostenar ännu i dag. Och Johannes förstår att använda dem på ett sätt; som hela tiden ställer rannsakande frågor till dem som tror. Inte utan skäl brukar Första Johannesbrevet rekommenderas åt ovana bibelläsare. Språket är påfallande enkelt. Det förekommer inga gammaltestamentliga citat eller anspelningar, som kräver förkunskaper. Samtidigt är detta brev i sin enkelhet så djuplodande och allmängiltigt, att det kan bli ständigt nytt i nya situationer. Något verkligt brev är det knappast. Det saknar den vanliga överskriften liksom sluthälsningen. Troligen har det sänts till församlingarna med någon medhjälpare, som först framfört en hälsning från aposteln och sen läst upp hans budskap. I varje fall har det varit avsett att läsas i flera församlingar, ett slags apostoliskt herdabrev, som tar upp frågor som den gången var aktuella och som under kyrkans långa historia fått ständigt ny aktualitet.

Copyrightregler:

Bo Giertz är upphovsman till såväl översättning som kommentar,
Nedladdning och utskrift av såväl översättning som kommentar får endast ske för personligt bruk,
All övrig användning av såväl översättning som kommentar måste godkännas av rättsinnehavarna samt
Stiftelsen bibelskolan.com åtar sig att förmedla eventuella förfrågningar om vidare användning av översättning och/eller kommentar till rättsinnehavarna.

REGISTER:Nya Testamentet Johannes första brev